

Az éghajlatváltozás megjelenése a médiában a 2014. évben

Rácsi András, tudományos segédmunkatárs

Eszterházy Károly Egyetem Környezettudományi és Tájökológiai Tanszék

E-mail: uranus442@freemail.hu, telefon: +3636 520400/4266

Absztrakt:

A lakosság köreiben még mindig sok a *klímaszkeptikus*, és/vagy *klíma-közömbös* egyén. Az iskolai keretek között csak minimális tudást lehet szerezni az éghajlatváltozásról ezért jó eséllyel a most felnövekvő generáció is nagy arányban, a hétköznapi cselekedeteire nézve, klíma-közömbös marad. Fontos megvizsgálni, hogy milyen egyéb benyomások érik a médián keresztül az embert a hétköznapi életben a témával kapcsolatban. A kutatásban a 2014. év került vizsgálat alá. Különböző szempontok szerint lettek megvizsgálva az egyes tartalmak (okok, következmények, az egyén és a döntéshozók felelősségének megjelenése, valamint az alkalmazkodás fontossága), így a megjelenések mennyisége mellett az is kiderült, milyen minőségű tartalmak voltak, amelyek kapcsolatba hozhatóak az éghajlatváltozással. A legszembetűnőbb eredmény, hogy a csekély mennyiségű tartalom is csak ritkán jó minőségű, és egy felmérésből az is látható, hogy kevés információ jut el a fiatal lakossághoz, akiknek a legfontosabb lenne értesülni a problémáról.

Kulcsszavak: média, éghajlatváltozás, tudatformálás

The presence coverage of climate change in the media in 2014

Abstract

There are still many climate-change skeptic and/or disinterested people in the general population. Only minimal knowledge may be gained in schools about climate change, so chances are that the growing up generation will remain more or less uninterested about in climate. It is important to examine, what other impressions influence people in the everyday life regarding this issue. In the survey, year 2014 was examined. Each content (reasons, consequences and the importance of adaption) was examined by different aspects, so besides the number of appearances, it was also revealed, what was the quality of the contents associated with climate change. The most conspicuous result is that the already minimal content is rarely high quality, and a survey also shows, that only minimal information reaches the young generation, who should be aware of the problem. **Keywords:** media, climate change, mindframing

Kulcsszavak: media, climate change, increasing awareness

1. Bevezetés

Az egyik legnagyobb kihívás, ami jelenleg az emberiség előtt áll, az éghajlatváltozás. A széndioxid szint emelkedésének az elsődleges következménye, aminek már látható jelei is vannak, a globális hőmérséklet emelkedése is (IPCC, 2015). Csekélynek tűnő pár fokok emelkedés sajnos igen súlyos következményekkel jár, aminek a jelei már ma is érzékelhetők, viszont az emberiség válasz lépései láthatóan nincsenek arányban az egyre gyakrabban tapasztalható jelekkel, melyek egyértelműen a klímaváltozás következtében mutatkoznak. Annak oka, hogy az emberiség jelentős része még mindig klíma közömbös, vagy klíma szkeptikus, a többi között az is lehet, hogy gyakran egymásnak ellent mondó információk jutnak el valamennyi egyénhez a témával kapcsolatban.

Napjainkban a média fontos szerepet tölt be minden civilizált ember életében. A napi hírek és a szórakoztatás mellett fontos szerepe van az ismeretterjesztés és a tudatformálás területén is.

Mostanára az elektronikus sajtó és az internet, mint információ források, jelentős dominanciája tapasztalható egyre inkább háttérbe szorítva a nyomtatott orgánumokat (IPSOS, 2011), ezért közel sem közömbös, milyen tartalmak jelennek meg ezeken a felületeken, mivel az iskolai ismeret közlés és az otthoni nevelés mellett számolnunk kell azzal is, hogy milyen információkhoz juthat egy diák az általa gyakrabban nézett felületeken. Mindemellett az is fontos kérdés, hogy a fiatal generációnak melyek az elsődleges hírforrásai, és azon belül mely témák érdeklik a legjobban. A kutatás során felső tagozatos és gimnazista gyereket kérdeztünk meg egy kérdőíven keresztül, hogy milyen televíziózási és internetezési szokásaik vannak. A feltételezés az volt, hogy inkább az internetes forrásokat részesítik előnyben a televízióval szemben. A kutatás másik részében az lett megvizsgálva, hogy ezeken a felületeken milyen tartalmakkal lehet találkozni az éghajlatváltozással kapcsolatban, és itt a feltételezés az volt, hogy a tartalmak minősége nem kielégítő, sőt gyakran fél-, vagy álinformációkra alapozva félre vezethetik a még nem elég tájékozott szemlélődőt, amit megerősít az a tény is, hogy a klímaváltozás csak csekély mértékben jelenik meg a jelenleg is használt tananyagokban. Mindezen tudást figyelembe kell venni a későbbiekben, ha az éghajlatváltozás tudatosításának iskolai kereteken belüli lehetőségeit vizsgáljuk, mert könnyen előfordulhat, hogy a médiában megjelenő hatásvadász klímaszkeptikus tartalmak hitelesebbnek tűnnek egy fiatal számára, így a felnövekvő új nemzedék tagjai között is sokan klímaszkeptikusok, vagy klíma közömbösök lesznek, ami tovább nehezíti az emberiség küzdelmét az éghajlatváltozással szemben.

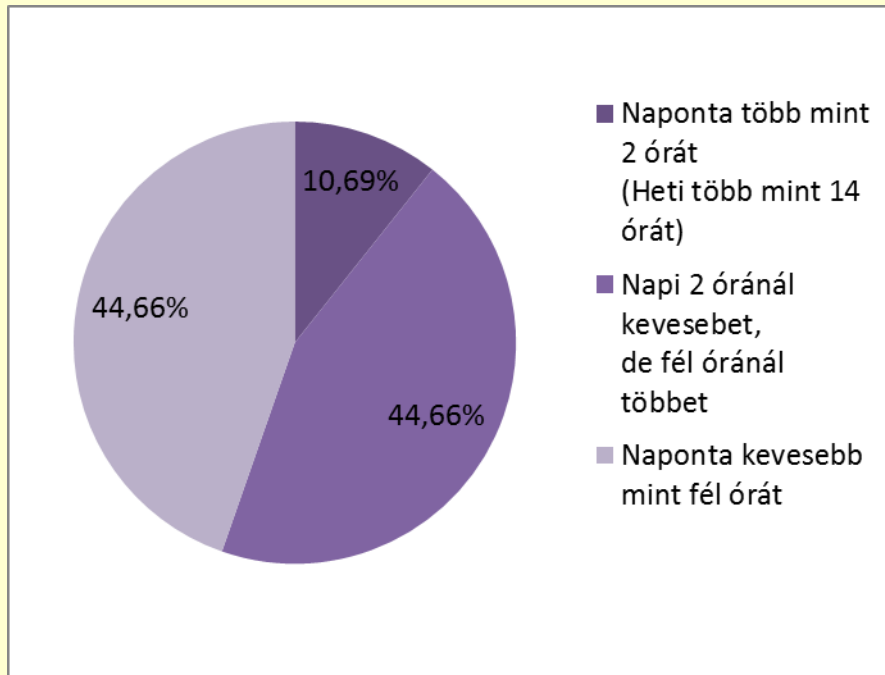
A probléma felvetése nem példa nélküli, ugyanis külföldi példákat lehet találni különböző ismeretterjesztő kiadványok megalkotására (Simon 2011), de Magyarországon egyelőre ez kimerül néhány tudásbázisban, és az iskolai tananyag is csak érintőlegesen foglalkozik a problémával (Kaknics-Kiss 2016).

2. Médiafogyasztás a felső tagozatos és gimnazista korosztály köreiben

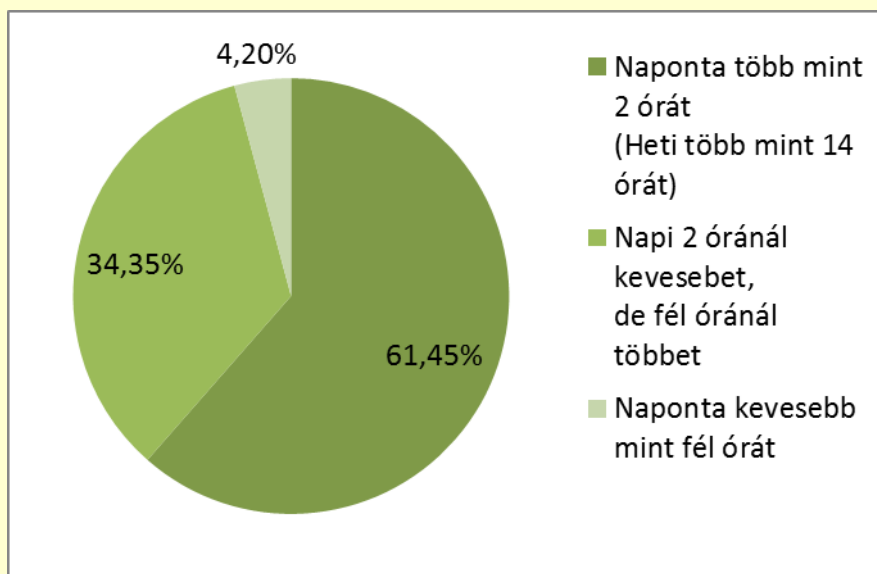
Ahhoz, hogy megtudjuk, az iskolás korosztálynak milyen média fogyasztási szokásai vannak kérdőívezést végeztem, melyben a televíziózási, és internetezési szokásokat mértem fel. A kérdőívet három egri iskolában 262 gyermek töltötte ki a 7-12 évfolyamból. A kérdőív részletesen a függelékben található, a válaszokból az alábbi eredmények születtek

2.1. Médiahasználat a vizsgált korosztálynál

A kérdőívvel elsősorban azt kívántam kideríteni, mely csatornákat és milyen típusú tartalmakat preferálnak az iskolások. Mind az internet használattal, mind pedig a televíziózással kapcsolatban rákérdeztem, mennyi időt töltenek el vele. Az eredményeket az 1 – 2. ábrák mutatják.

1. ábra: Televíziózással töltött idő hetente (saját szerkesztés)

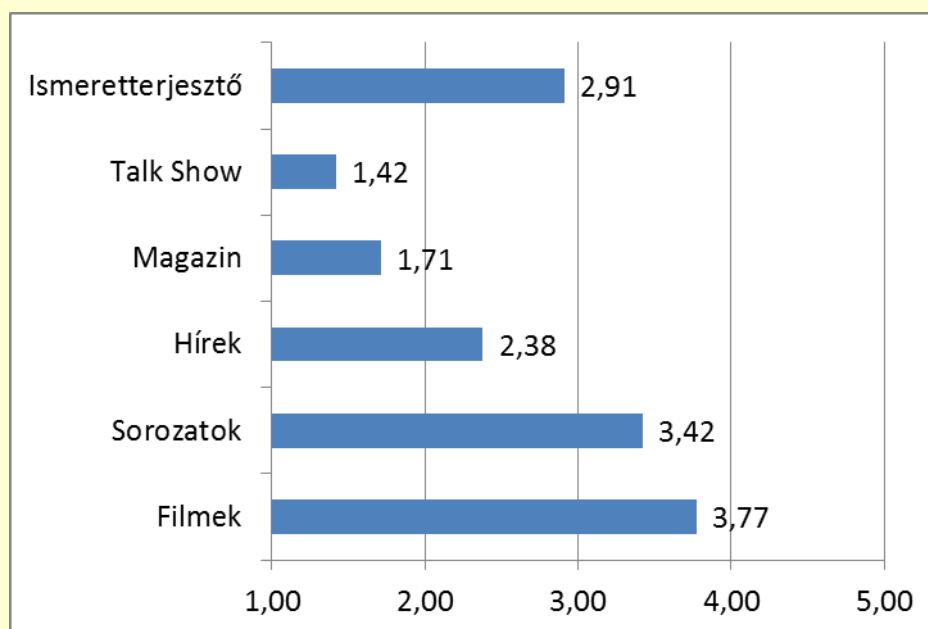
2. ábra: Internetezéssel töltött idő hetente (saját szerkesztés)

Az ábrákon is jól látszik, hogy a fiatal generáció lényegesen több időt tölt el az interneten, mint a televízió előtt. Bár az Ipsos kutatásából az derült ki (IPSOS, 2011), hogy a társadalom elsődleges hírforrása a televízió, ebből az eredményből arra lehet következtetni, hogy a fiatalabb generációnál az internet, mint információforrás, átvette a vezető szerepet.

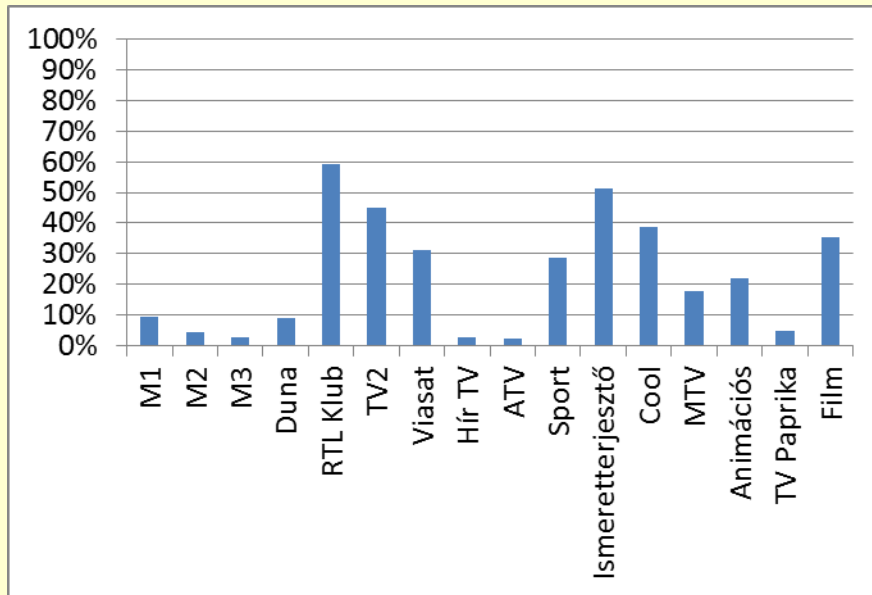
Arra a kérdésre, hogy a különböző típusú műsorokat milyen gyakran nézik, 1 – 5 között kellett osztályozniuk. Az eredményeket a 3. ábra szemlélteti.

Látható, hogy elsősorban a filmek és sorozatok vonzzák a képernyő elé a megkérdezett diákokat. Figyelemre méltó az is, hogy az ismeretterjesztő műsorok kerültek a harmadik helyre, ugyanakkor azt is fontos megemlíteni, hogy kevéssel ugyan, de a közepes szint alatt maradt ez a kategória.

Hasonló eredmény jött ki akkor is, amikor azt kérdeztem, melyek az általuk legnézettebb csatornák (4. ábra). A felsoroltak közül többet is meg lehetett jelölni. Legtöbbször az RTL Klubot jelölték meg, de ebben az esetben második helyre kerültek az ismeretterjesztő csatornák. Gyakrabban nézettek mondhatóak még a különböző kereskedelmi csatornák is, viszont kevesebb, mint 10% jelölte meg a közszolgálati televíziókat, ami ez esetben azért is probléma, mert a leggyakrabban ezek a médiumok foglalkoznak a központi kérdéssel, a klímaváltozással.

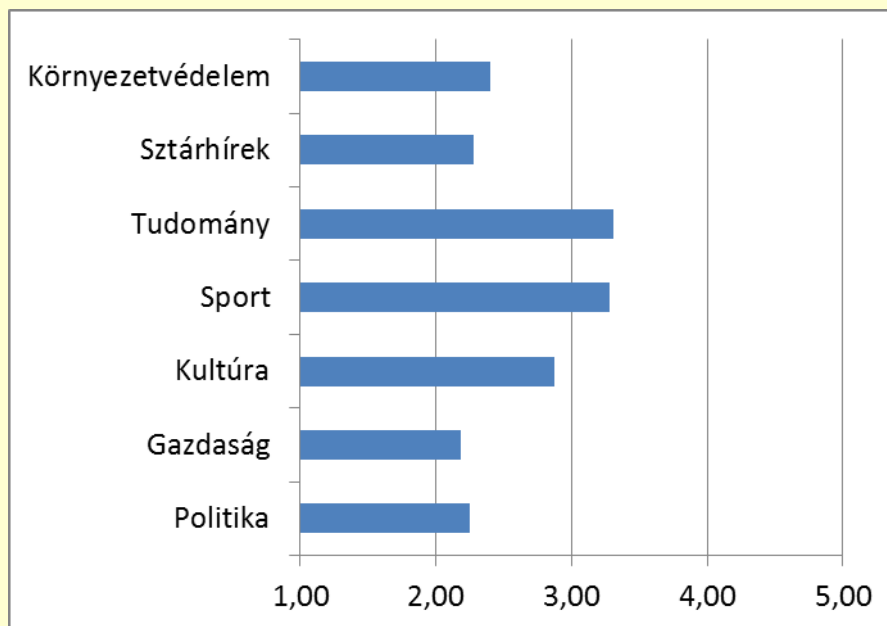

3. ábra: A különböző típusú műsorok nézettségének gyakorisága a megkérdezett diákok körében (saját szerkesztés)

4. ábra: A különböző csatornák nézettsége a megkérdezettek körében (saját szerkesztés)

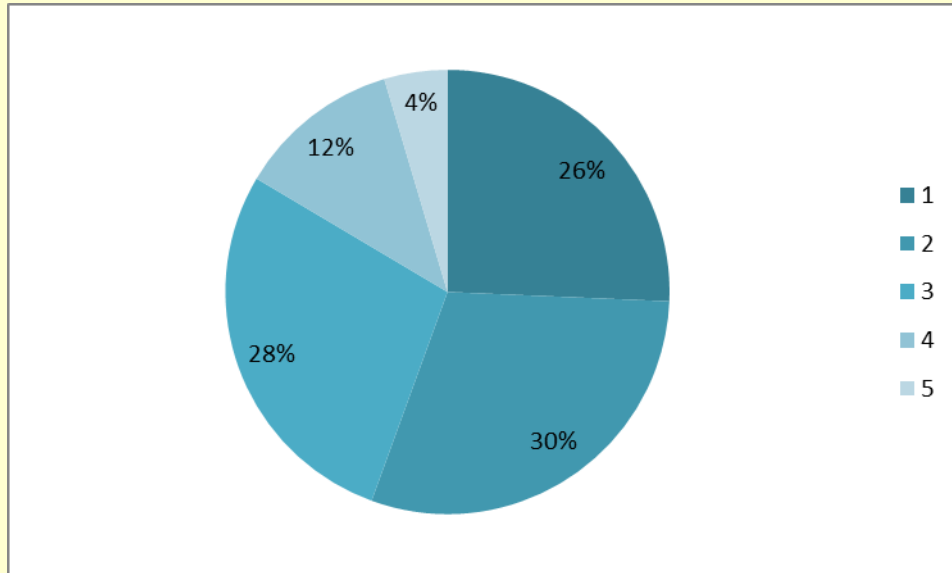
A 5. ábra mutatja az eredményeket arra a kérdésre, hogy mennyire érdeklődnek az aktuális hírek, újdonságok iránt.

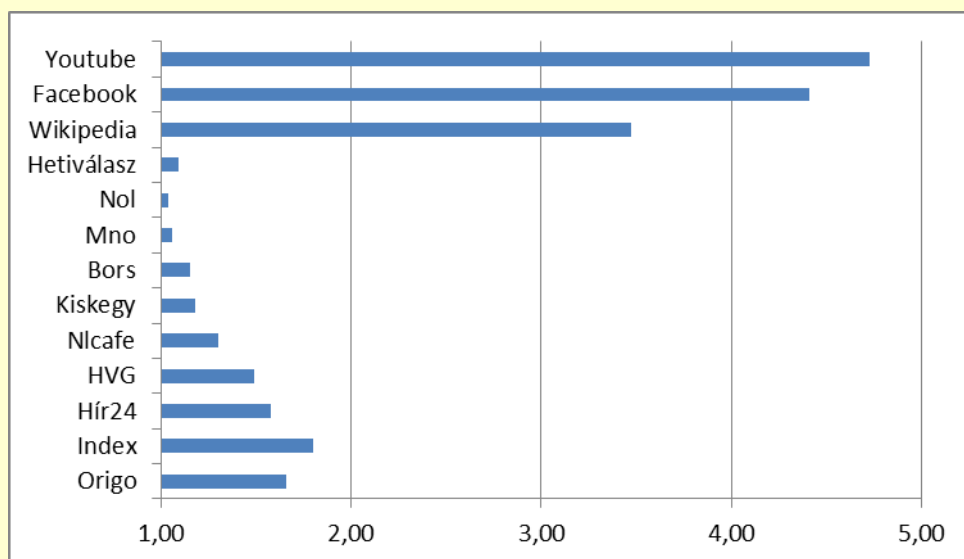
5. ábra: A különböző tartalmú hírek iránti érdeklődés gyakorisága (saját szerkesztés)

Csak a sport és a tudomány témakör lépte át a közepes szintet a válaszok átlagánál, és a kultúra került a harmadik helyre. A környezetvédelem, ami a központi témánk szempontjából a legfontosabb, átlagosan 2,4 pontot kapott. Mivel ez a kérdés kiemelten fontos, ezért az erre adott válaszokra elvégeztem a gyakoriság vizsgálatot is, aminek az eredményeit a 6. ábra mutatja.

Látható, hogy a válaszadók 56%-a 1 vagy 2 pontot adott, tehát elmondható, hogy a megkérdezettek több mint a fele közömbös a téma iránt. Az is látszik, hogy mindösszesen 16% adott 4 vagy 5 pontot, amiből arra is lehet következtetni, hogy a megkérdezettek közül körülbelül minden hatodik keresi tudatosan a környezetvédelemmel kapcsolatos tartalmakat.

6. ábra: A környezetvédelmi tartalmú hírek iránti érdeklődés gyakorisága (saját szerkesztés)

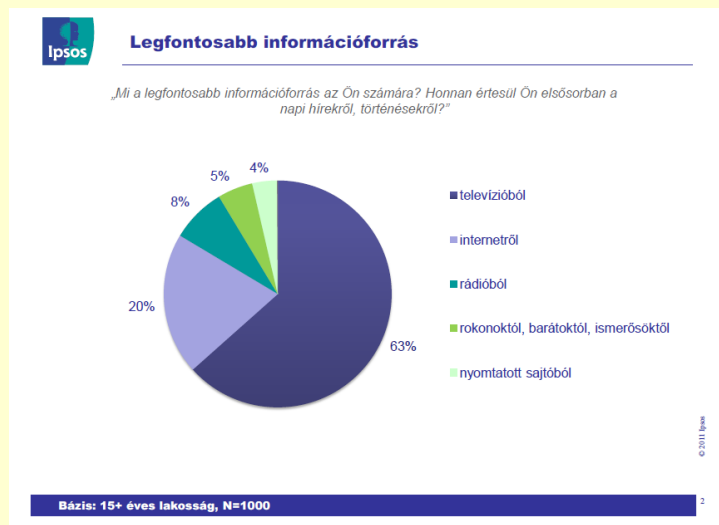

7. ábra: A legnézettebb oldalak a megkérdezettek körében (saját szerkesztés)

A 7. ábráról az is kiderül, hogy a fiatalok leginkább a video megosztó és közösségi oldalakat látogatják, de előkelő helyen van a wikipedia is, mint információ forrás.

3. Médiaelemzés

Mivel az iskolai keretek között nem tudatosul kellő súllyal az éghajlatváltozás és annak következményei (Kaknics-Kiss 2014), ezért fontos megvizsgálni azt is, hogy milyen egyéb hatások érhetik az iskolásokat a hétköznapokban. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és az Ipsos Zrt. Közös kutatásából kiderült, a társadalom legfontosabb hírforrásai között az első kettő helyen a televízió és az internet áll. A napilapok, mint hírforrás, csak a megkérdezetteknek 4%-ának elsődleges, még a szóbeszéd is megelőzte.

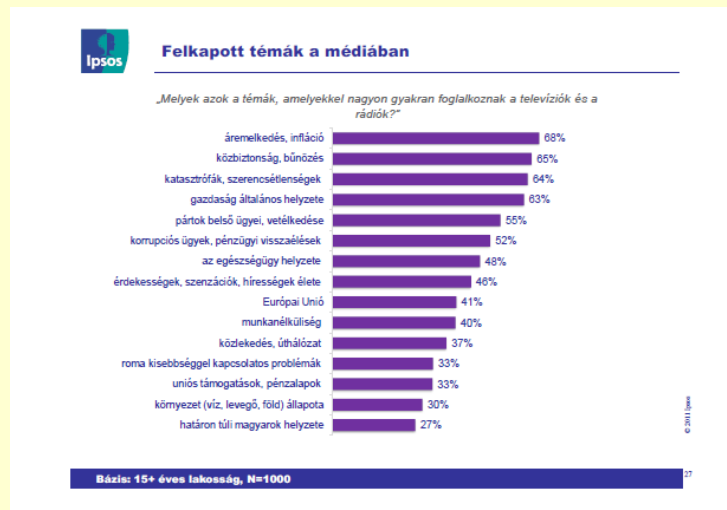

8. ábra: A legfontosabb információforrások a teljes lakosság körében (<http://mediatanacs.hu>)

Ugyanebből a kutatásból az is kiderül, hogy a megkérdezettek 35%-t leginkább a környezeti kérdések foglalkoztatják (8. ábra), de az is kiderült, hogy csak a 30% gondolja úgy, hogy elég gyakran foglalkoznak vele a televíziók.

9. ábra: A leginkább érdekelt témák a teljes lakosság körében (<http://mediatanacs.hu>)

10. ábra: A leggyakoribb témák a nézők benyomásai alapján (<http://mediatanacs.hu>)

Ezért különösen fontos megvizsgálni, hogy az elektronikus sajtóban milyen minőségű tartalmak jelennek meg az éghajlatváltozásról.

3.1. Vizsgálati szempontok

Minden egyes tartalmat megvizsgáltam, amiben megjelenik az éghajlatváltozás. A vizsgálati szempontok az alábbiak voltak:

- Okok
- Következmények
- Egyéni felelősség
- Vezetői felelősség
- Alkalmazkodás

Minden szempontot egy 5-ös skálán értékeltem; ha az adott szempont megfelelő mértékben került kifejtésre maximum pontszámot kapott, ha egyáltalán nem jelent meg nullát. Azt, hogy az egyes szempontokra milyen minősítés adható a különböző műsoroknál, részletes leírás található a függelékben.

4. Az antropogén eredetű éghajlatváltozás megjelenése a médiában

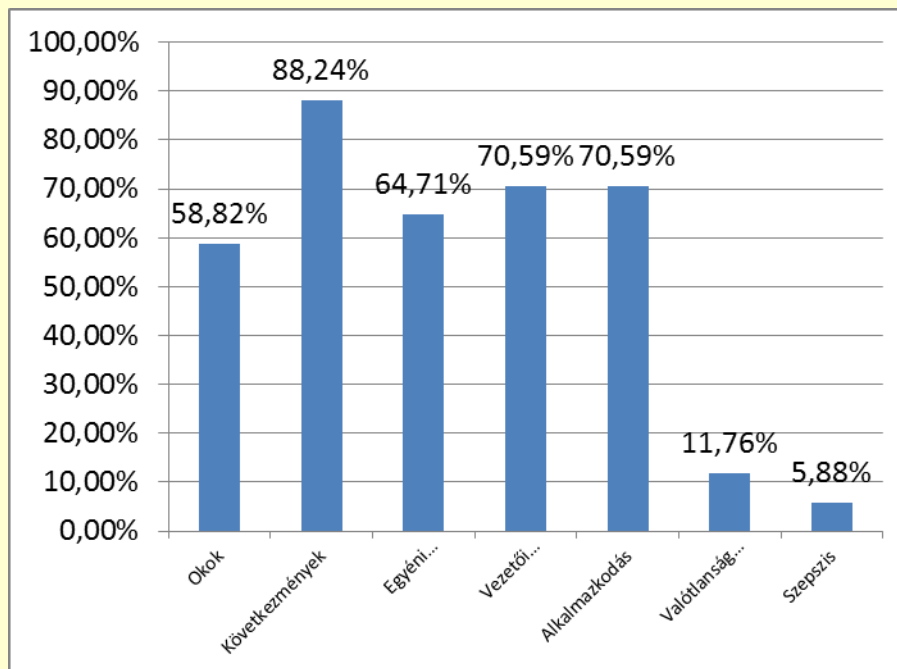
4.1. Televízió

Ahogy az már a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és az Ipsos közös kutatásából is kiderült, a társadalom résztvevőinek a legjelentősebb hírforrása a televízió, ezért különösen fontos tudni azt, hogy milyen mennyiségben és minőségben jelenik meg az éghajlatváltozás problematikája ebben a médiumban. A vizsgálat során a közmédia televíziós csatornáit, és a

nagyobb nézettséggel rendelkező kereskedelmi csatornák lettek megvizsgálva. A televízióban a vizsgált csatornákon 2014-ben 17 alkalommal, összesen 131 percben jelent meg az éghajlatváltozás a különböző műsorokban.

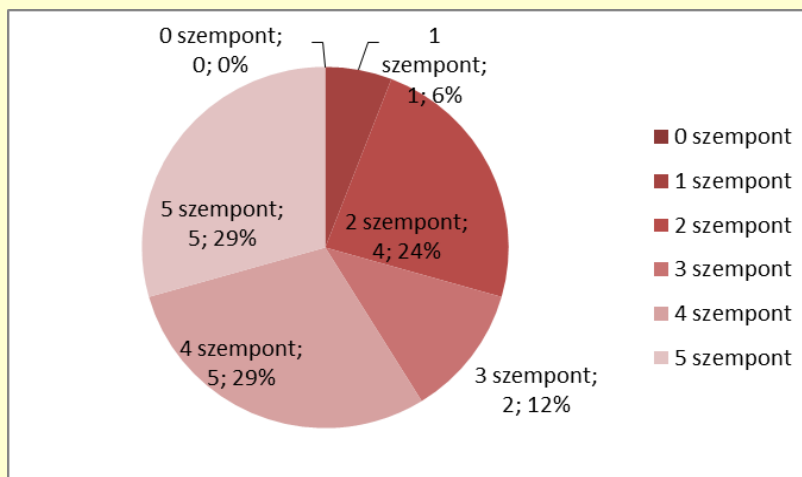
A vizsgálati szempontok megjelenése a televízióban

A 10. ábra azt mutatja meg nekünk, hogy az egyes szempontok milyen arányban voltak jelen az egyes műsorokban. Itt még nem jelenik meg az egyes szempontok minősítése. Az jól látható, hogy a televíziós műsorokban nagy arányban található mind az öt szempont, amit az éghajlatváltozásról kommunikálni érdemes, és csak kevés alkalommal jelennek meg valótlan, vagy szkeptikus tartalmak.

10. ábra: Az egyes szempontok megjelenésének aránya a televíziós műsorokban (saját szerkesztés)

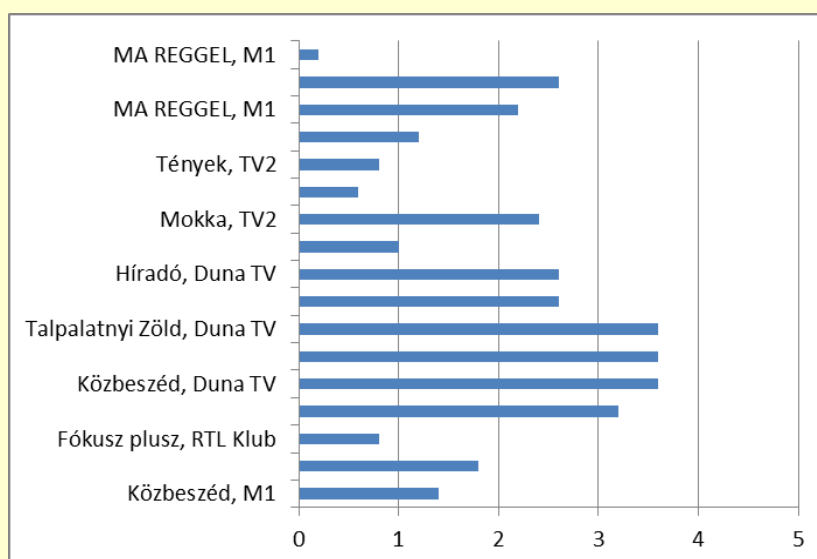
Az 11. ábrán látható, hogy az egyes műsorokban milyen gyakorisággal hány szempont szerepel a vizsgáltak közül. Az esetek majdnem kétharmadában szerepel legalább négy szempont, és ezeknek is a felében mind az öt szempont megtalálható. Ugyanakkor az is látszik, hogy kevés az a műsor, ami egy vagy két szempontot kiragadva próbálja bemutatni az éghajlatváltozást. Összességében elmondható, hogy a televíziós műsorok igyekeznek a lehető legtöbb szempont szerint kommunikálni az éghajlatváltozás tényét, és nagy igyekezettel próbálják a tényeket közölni, mivel ritkán fordul elő valótlan, és szkeptikus tartalom.

11. ábra: A vizsgálati szempontok megjelenésének gyakorisága a televízió műsorokban (saját szerkesztés)

A vizsgálati szempontok minősítése a televízióban

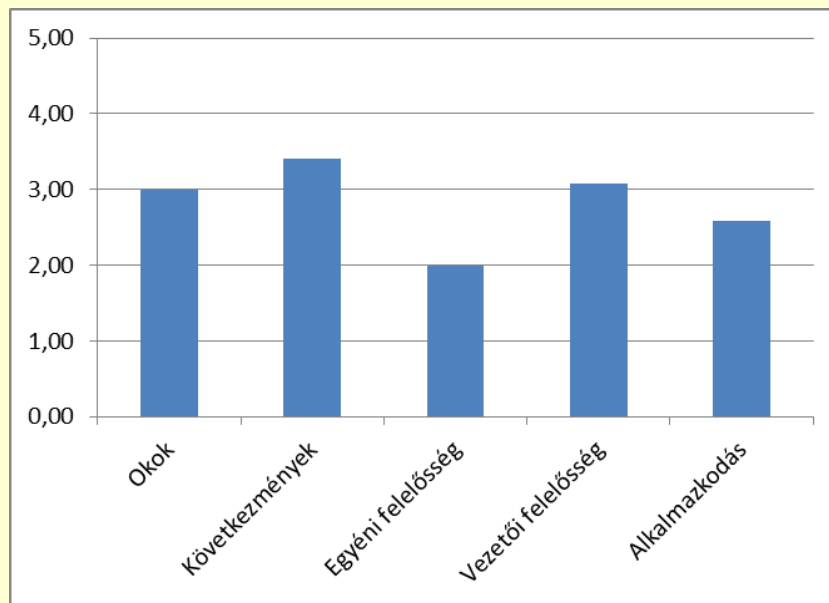
Ha a műsorokat a különböző szempontok szerint a fent megadott kritériumok alapján minősítjük, és az eredményeket kiátlagoljuk, megkapjuk, hogy az egyes műsoroknak milyen minőségűek (12. ábra).

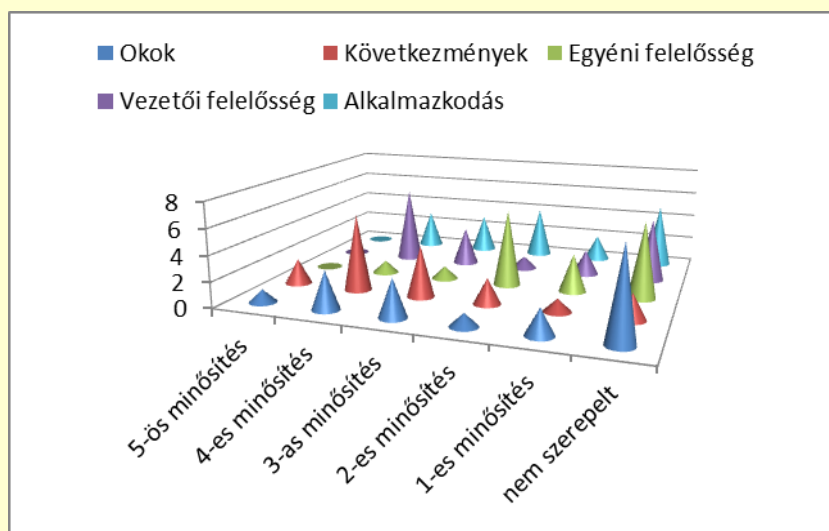
12. ábra: A televíziós műsorok minősége (saját szerkesztés)

Látható, hogy az egyes műsorok közül csak kevés éri el a közepes szintet. Bár a televíziós műsorokra jellemző, hogy a lehető legszélesebb körben igyekeznek bemutatni az éghajlatváltozás alapjait, mert több szempont is megjelenik arról, amit bemutatni érdemes, de általában az jellemző, hogy ezekkel a szempontokkal csak érintőlegesen foglalkoznak.

Ha az egyes aspektusokra adott értékeléseket is kiátlagoljuk, a 13. ábrán látható eredményeket kapjuk meg. Az átlagolásnál csak azok a műsorok lettek figyelembe véve, amelyeknél az adott szempont megjelent, azaz a minősítés nagyobb volt, mint nulla, egyébként a számítás kevesebb új információt tartalmazott volna, mint a fentebb látható, műsorokban megjelenő aspektusok aránya. A 14. ábra azt mutatja meg, hogy az egyes aspektusok minősítése milyen gyakorisággal szerepelt.

13. ábra: A különböző szempontok minőségének átlaga a televíziós műsorokban (saját szerkesztés)

14. ábra: A minősítések gyakorisága a televíziós műsorokban (saját szerkesztés)

Az okokról több mint a műsorok felében esik szó, de mindösszesen négy olyan műsor volt, ami 4-es vagy ötös minősítést kapott, azaz elég jól elmélyültek azok részleteiben. Volt három

olyan televíziós tartalom, ahol közepesen jónak mondható ebből a szempontból, a többi műsorban vagy egyáltalán nem, vagy csak felületesen térnek ki az éghajlatváltozás valódi okaira.

A leggyakrabban és a legnagyobb mélységben kommunikált szempont az éghajlatváltozás következményei. Majdnem a műsorok fele, egész pontosan nyolc műsor kapott 4-es vagy ötös minősítést, és további négy közepesen jónak mondható. Ez volt az a szempont, ami a legkevesebbszer maradt ki, mindösszesen kettőszer, és háromszor fordult elő, hogy csak felületesen foglalkoztak a témával.

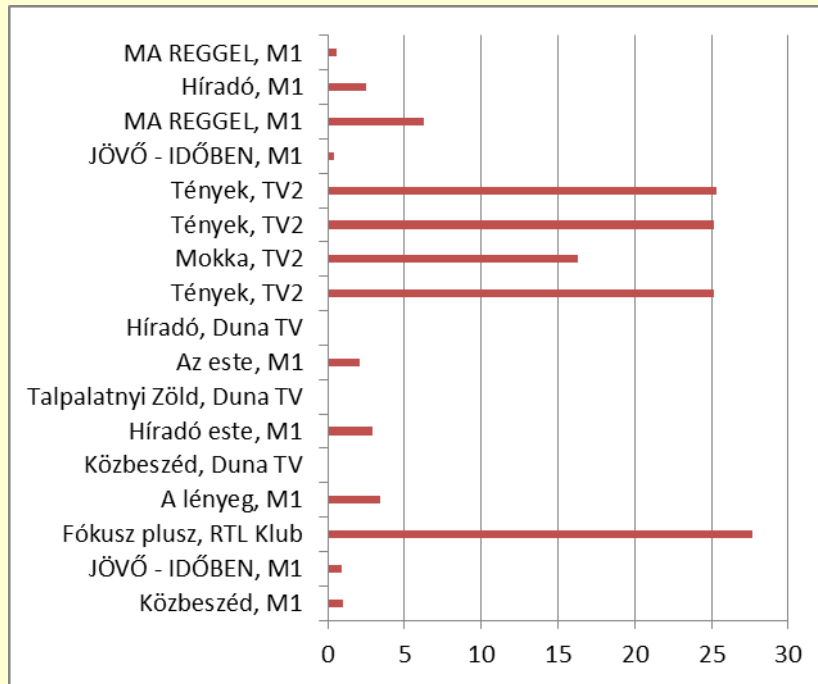
A legkevésbé az egyén felelősségének bemutatása az éghajlatváltozással kapcsolatban bizonyult fontosnak a televíziós műsorok készítőinek. Csak egy olyan műsor volt, ahol ez megfelelő módon tudatosulhatott, azaz négyest kapott, és egy, ahol még elfogadhatónak mondható. Leginkább az a jellemző, hogy ezzel a szemponttal nem, vagy csak felületesen foglalkoznak a televízióban.

A döntéshozók felelőssége már valamivel gyakrabban jelenik meg, és gyakorinak mondható azon műsorok száma, amiben jól, vagy legalábbis közepesen jól jelenik meg az a szempont.

Hasonlóan gyakran jelenik meg az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás fontossága is, de ebben a kérdésben már kevesebb műsor mélyült el. Mindösszesen hat olyan műsor volt, ahol jól, vagy legalábbis közepesen jól jelenik meg az a szempont.

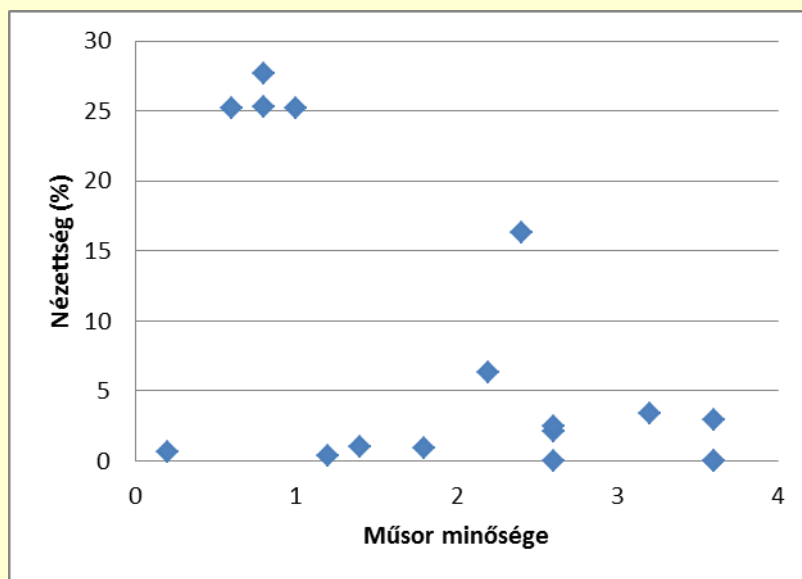
Az éghajlatváltozással kapcsolatos televíziós műsorok nézettsége

Ha a televíziós műsorokat vizsgáljuk, fontos azt is tudni, hogy egy ilyen tartalom mennyi emberhez jut el, azaz fontos megvizsgálni a műsor nézettségét is. A 15. ábra a nézettségi mutatókat ábrázolja. Szembetűnő, hogy a kereskedelmi csatornák nagyságrendekkel több embert vonzanak a képernyők elé, és az is, hogy ezekben a médiumokban kevesebbszer foglalkoznak az éghajlatváltozás problematikájával.

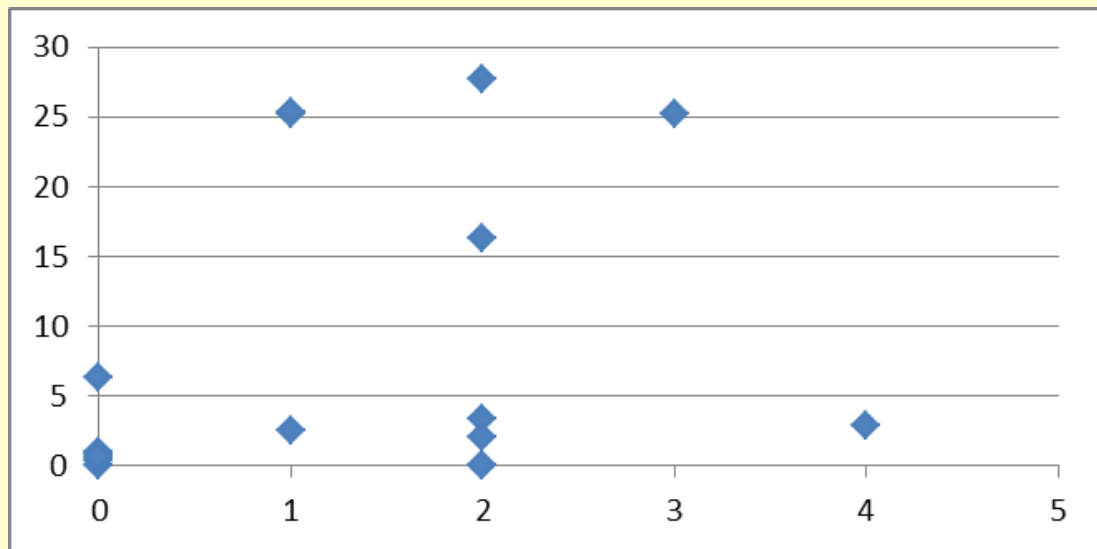
15. ábra: Az éghajlatváltozással foglalkozó televíziós műsorok nézettségi mutatói (saját szerkesztés)

Ha összehasonlítjuk a nézettségi mutatókat a műsorok minőségi mutatóival, a 16. ábrán láthatjuk az eredményeket. Mindössze egy közepesen jónak mondható műsor rendelkezik közepesen jónak mondható nézettséggel, de általánosságban elmondható, hogy a jobb minőségű műsorokat kevesebben nézték, és a jobb nézettséget produkáló műsorok csak felületesebben mutatták be az éghajlatváltozás problematikáját. (<http://adattar.nmhh.hu>)

16. ábra: A televíziós műsorok minőségének nézettség szerinti eloszlása (saját szerkesztés)

Mivel különösen fontos az, hogy a média mit kommunikál az egyén felelősségéről, ezért ennek mutatóit külön is összehasonlítottam a nézettségi adatokkal, aminek az eredményeit a 17. ábrán láthatjuk.

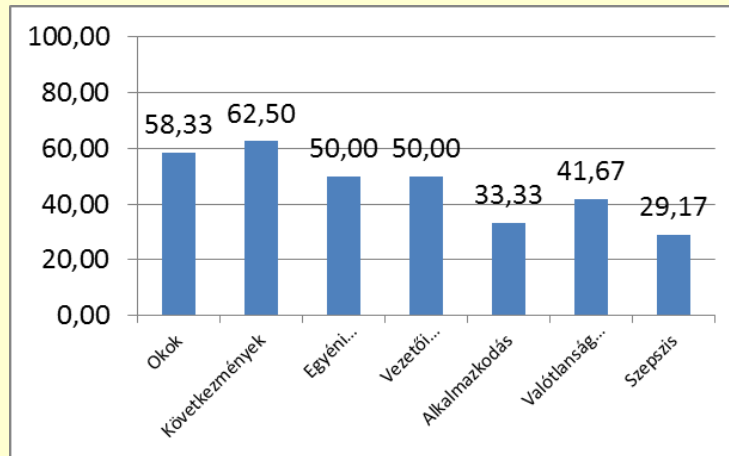
17. ábra: Az egyéni felelősség megjelenésének nézettség szerinti eloszlása (saját szerkesztés)

Az derül ki, hogy csupán egy olyan nézettnak mondható műsor van, ami közepesen jól mutat rá az egyén felelősségére.

4.2. Internet

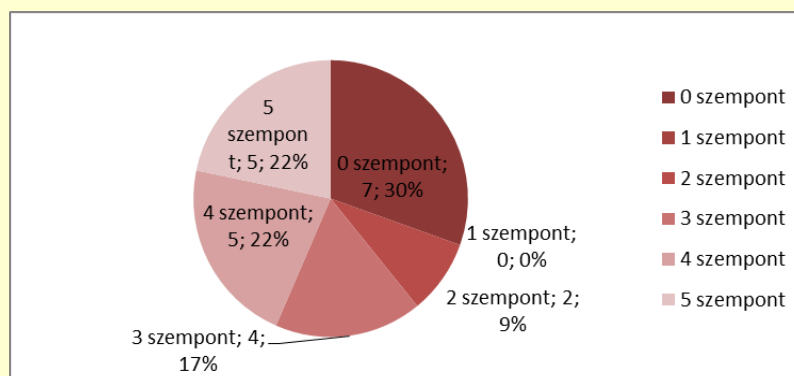
Az információforrás második helyén az internet áll, ezért közel sem mindegy, hogy milyen tartalmak találhatóak a világhálón az éghajlatváltozással kapcsolatban. Először a video megosztók kerültek vizsgálat alá. Szemben a televízióval, a video megosztó oldalakra a mai technológiai fejlettségnek köszönhetően szinte bárki bármilyen tartalmat feltölthet. Sok más előnye mellett ennek van egy olyan következménye, hogy az ilyen helyekre gyakorlatilag ellenőrizetlenül kerülnek ki információk, amelyek hamis-, vagy fél-információn alapulnak, viszont egy kívülálló számára, ha megfelelően vannak kommunikálva, hitelesnek tűnhetnek. A video megosztókon összesen klímaváltozással kapcsolatos műsor található, ami összesen 442 perc.

A vizsgálati szempontok megjelenése a videó megosztó oldalakon

18. ábra: Az egyes szempontok megjelenésének aránya a video megosztókon található éghajlatváltozással kapcsolatos műsorokban (saját szerkesztés)

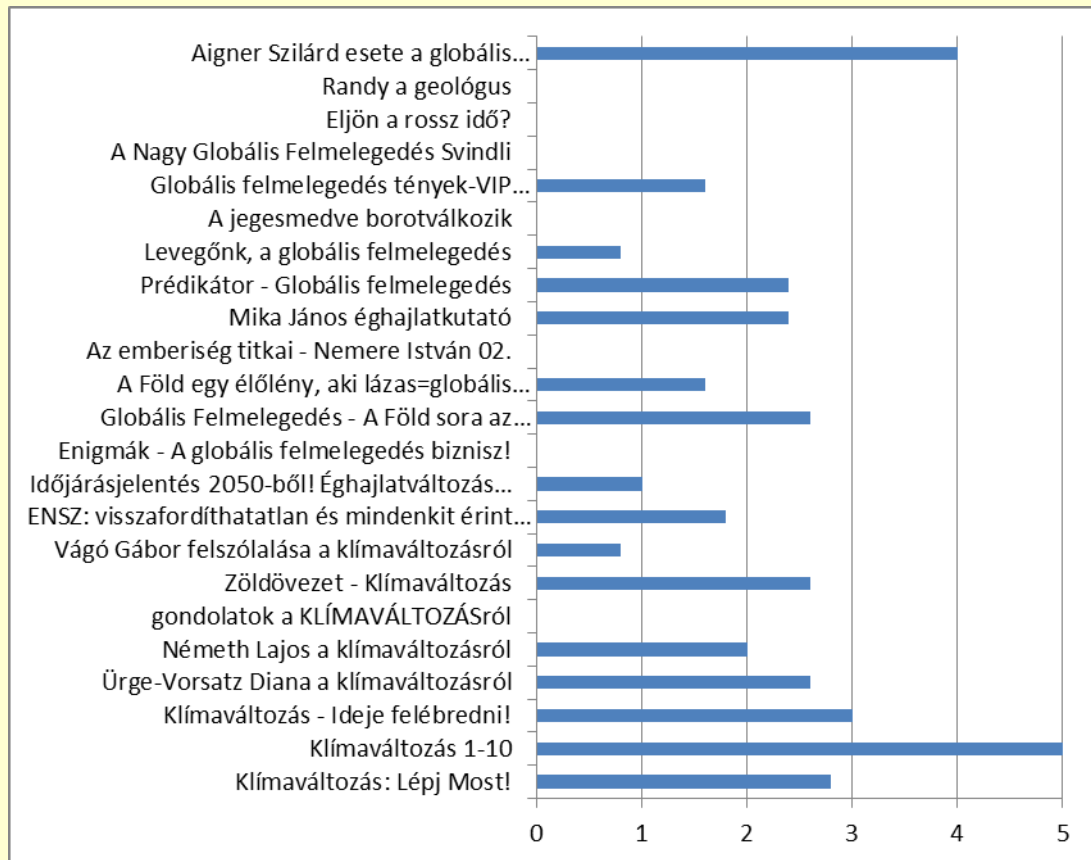
Ahogy azt a 18. ábrán is láthatjuk, a video megosztókon található műsorokban az egyes vizsgálati szempontok közül az okokkal és a következményekkel foglalkoznak a legtöbbet összességében a műsorok, de ez a két aspektus is csak alig több mint a műsorok felében fordul elő. Az egyének és a vezetők felelősségére a műsorok felében történt utalás, és a műsorok harmadában került megemlítésre az alkalmazkodás fontossága. Ami nagyon szembetűnő, hogy nagyon gyakran jelenik meg valótlanság, és ha darabra nézzük, a műsorok közel egyharmada klímaszkeptikus tartalommal bír. A 19. ábrán láthatjuk, hogy a vizsgálati szempontok közül milyen arányban mennyi szerepel a videókban. 30%-ban nem szerepel egy szempont sem, ami nem meglepő, hiszen ezeknek a műsoroknak a jelentős része eleve elutasítja az antropogén éghajlatváltozás tényét. Az is látszik, hogy összesen tíz olyan műsor van, ami széles körben foglalkozik a témával, azaz legalább négy szempontot megjelenít.

19. ábra: A vizsgálati szempontok megjelenésének gyakorisága a video megosztókon (saját szerkesztés)

A vizsgálati szempontok minősége a videó megosztó oldalakon

Ha a videókat a különböző szempontok szerint a fent megadott kritériumok alapján minősítjük, és az eredményeket kiátlagoljuk, megkapjuk, hogy az egyes műsoroknak milyen minőségűek (20. ábra)

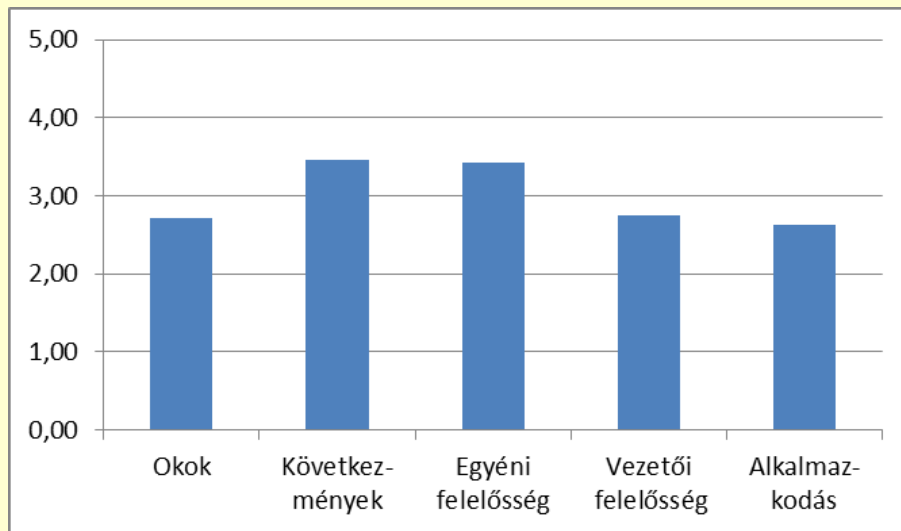

20. ábra: A videók minősége (saját szerkesztés)

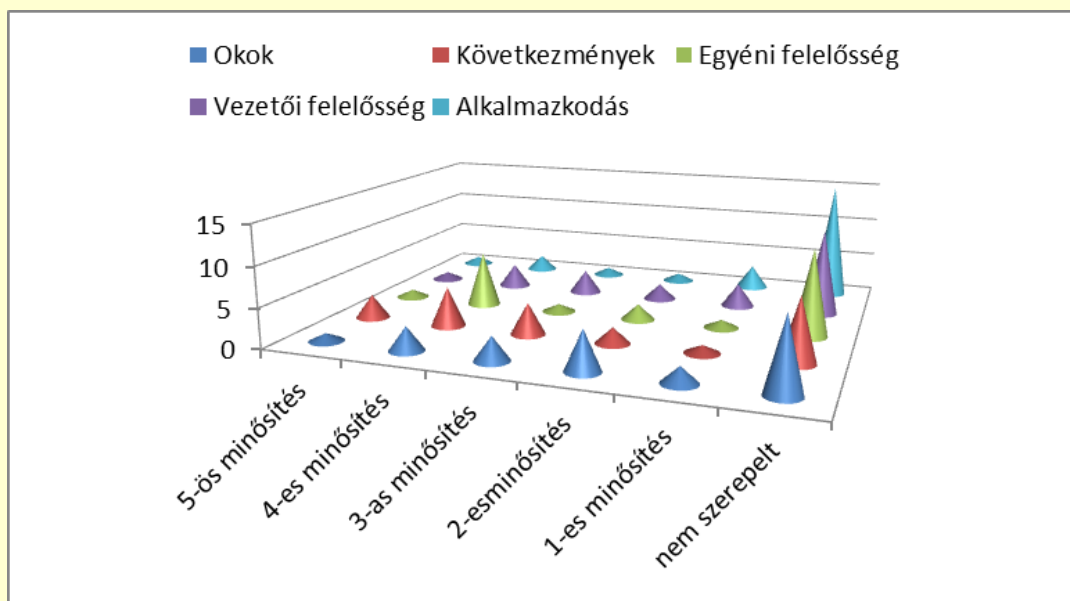
Látható, hogy az egyes videók közül mindössze kettő éri el a közepes szintet. A videó megosztókra jellemző, hogy csak kevésszer igyekeznek széles körben bemutatni az éghajlatváltozás alapjait, mert az esetek több mint a felében maximum három szempont szerepel arról, amit bemutatni érdemes, és általában az jellemző, hogy ezekkel a szempontokkal csak érintőlegesen foglalkoznak. A kizárólag szkeptikus tartalmú videók eleve nulla minősítést kaptak.

Ha az egyes aspektusokra adott értékeléseket is kiátlagoljuk, a 21. ábrán látható eredményeket kapjuk meg. Az átlagolásnál csak azok a műsorok lettek figyelembe véve, amelyeknél az adott szempont megjelent, azaz a minősítés nagyobb volt, mint nulla, egyébként a számítás kevesebb új információt tartalmazott volna, mint a fentebb látható, műsorokban megjelenő

aspektusok aránya. A 22. ábra azt mutatja meg, hogy az egyes aspektusok minősítése milyen gyakorisággal szerepelt.

21. ábra: A különböző szempontok minőségének átlaga a video megosztókon található tartalmakban (saját szerkesztés)

22. ábra: A minősítések gyakorisága a video megosztókon található tartalmakban (saját szerkesztés)

Az okokról több mint a videók közel kétharmadában esik szó, de mindösszesen négy olyan volt, ami négyes vagy ötös minősítést kapott, azaz elég jól elmélyültek azok részleteiben. Volt három olyan videó, ami közepesen jónak mondható ebből a szempontból, a többi videóban vagy egyáltalán nem, vagy csak felületesen térnek ki az éghajlatváltozás valódi okaira.

A leggyakrabban és a legnagyobb mélységben kommunikált szempont az éghajlatváltozás következményei, bár a videók csupán harmada, egész pontosan nyolc műsor kapott négyes vagy ötös minősítést, és további négy közepesen jónak mondható. Ez volt az a szempont, ami a legkevesebbszer maradt ki, mindösszesen nyolcszor, és háromszor fordult elő, hogy csak felületesen foglalkoztak a témával.

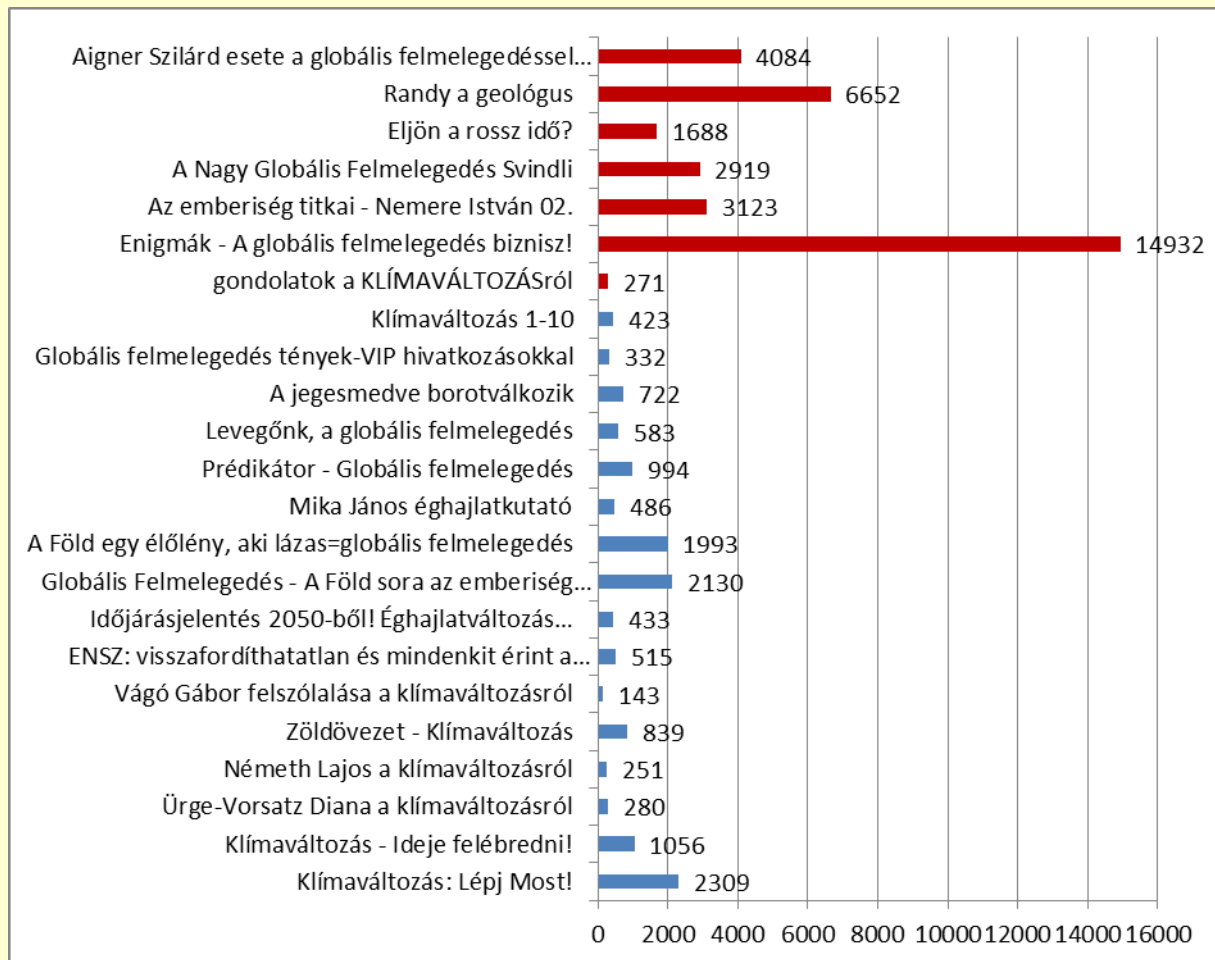
Hasonló mutatókat produkált az egyén felelősségének a megjelenítése. Nyolc műsor kapott négyes vagy ötös minősítést, és további egy volt közepesen jónak mondható.

A döntéshozók felelőssége már valamivel ritkábban jelenik meg, és ritkának mondható azon műsorok száma, amiben jól, vagy legalábbis közepesen jól jelenik meg az a szempont.

Legritkábban az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás fontossága jelenik meg, és ebben a kérdésben kevés műsor mélyült el.

Az éghajlatváltozással kapcsolatos videó megosztó oldalakon található tartalmak nézettsége

A videó megosztókra, ha kikerül egy tartalom, az akár évekig is kint maradhat, ezért az abszolút nézettségeket nem érdemes összehasonlítani egymással. Ezért azt a módszert alkalmaztam, hogy 2015 január 1-én megnéztem az abszolút nézettségi mutatókat, és elosztottam azzal a számmal, amennyi éve fent van az adott tartalom, és így megkaptam az éves átlagos nézettségeket, amelyeket már érdemes összehasonlítani egymással. A 23. ábra mutatja, hogy a különböző videóknak mekkora volt az éves átlagos nézettsége. A piros szín jelöli az klímaszkeptikus tartalmakat.

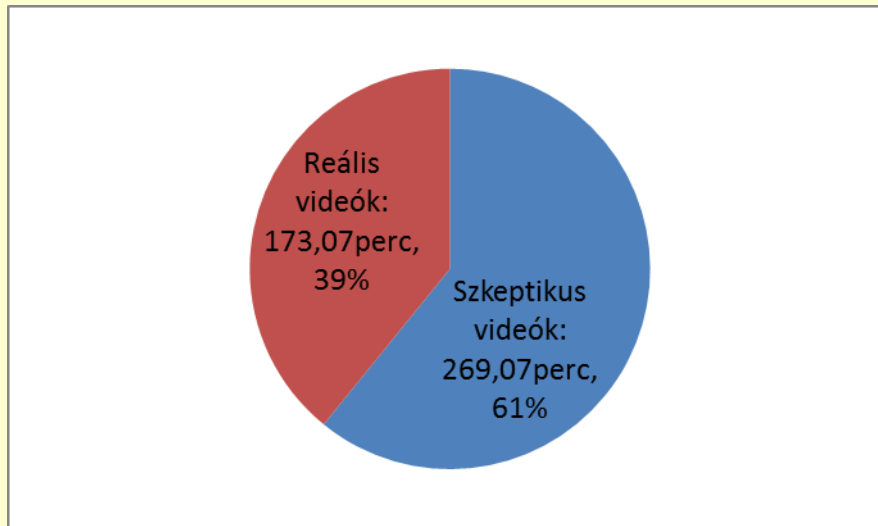

23. ábra: Az éghajlatváltozással foglalkozó videó megosztókon található tartalmak éves átlagos nézettsége (forrás: youtube.com, saját szerkesztés)

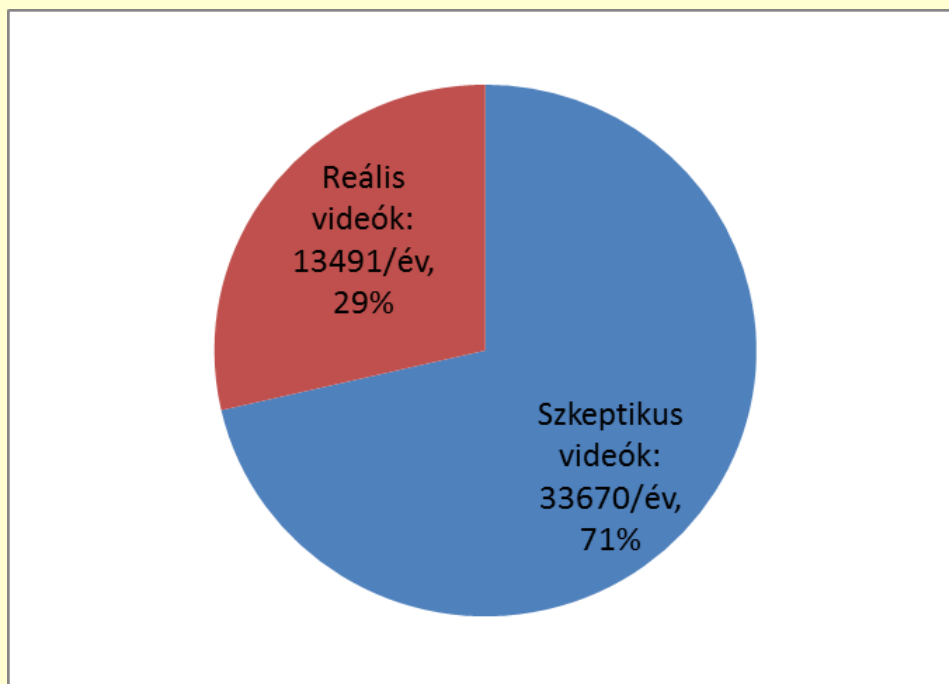
Mivel láthatóan többen nézik meg a klímaszkeptikus tartalmú videókat, ezért ezzel a jelenséggel külön érdemes foglalkozni.

A 24. ábrából kiderül, hogy közel kétszer annyi a kételkedő tartalmú videók hossza, ami a világhálón fellelhető. A 25. ábráról pedig az olvasható le, hogy az ilyen tartalmú videóknak több mint a duplája a nézettsége a reális tartalmú videókhoz képest.

Ez egy olyan jelenség, amivel mindenképp foglalkozni kell, mivel az ilyen tartalmak miatt jó eséllyel lesz a társadalom jelentős része klímaszkeptikus, de legalábbis klíma közömbös.

24. ábra: A szkeptikus és reális videók időaránya (saját szerkesztés)

25. ábra: A szkeptikus és reális videók nézettségi aránya (saját szerkesztés)

5. Oktatócsomagok, szakmai oldalak, tudásbázisok

Mivel a címben felsoroltak közül csak kevés számú anyag található meg az interneten, ezért ezeket külön-külön elemeztem ki.

Éghajlatváltozás – Oktatócsomag az éghajlatváltozásról (Energiaklub)

Forrás: <https://www.energiaklub.hu>

Általános adatok

Terjedelem (*1000 karakter)	25,593
Videók száma	0
Diasorok száma	1
Képek száma	1
Táblázatok száma	0

A 2002-ben kiadott Energiaklub által kiadott oktatócsomag célja, hogy tudatosítsa az éghajlatváltozást az alábbi fogalmak oktatásán keresztül:

- Éghajlat fogalma
- Üvegházhatás
- Üvegházhatás fokozódása => felmelegedés, és annak következményei
- Mit tehetne, és mit tesz a világ?
- Mit tehet az egyén?

A csomag tartalma:

- Klíma-brossura
- Klímaváltozás-poszter
- Fóliák
- Teszt, totó
- Mindez elektronikusan is

A klíma brossura

Terjedelme: 25593 karakter, aminek az első harmada szól a probléma háttéréről, az éghajlat fogalmáról és várható következményeiről, arról, hogy mit tehet az egyén, de mindezeket csak érintőlegesen mutatja be, ami érthető is, hisz ekkora terjedelmű írott szövegben ezeket a

kérdéseket nehezen lehetne bemutatni. A szöveg másik kétharmada a nemzetközi problémákat feszegeti. Részletesen mesél a széndioxid-kvótáról, és annak hátrányairól (az előnyeiről szinte semmit nem mond), és egyéb globalizációs problémákat is hosszasan feszeget. Mindezzel a probléma az, hogy nem teljesen tisztázott a célcsoport. Ha ezt egy gyerek, vagy egy fiatalkorú olvassa el kettő dolog következhet belőle:

a) az derül ki számára, hogy az éghajlatváltozás valós problémái csak döntéshozói szinten kezelhetők

b) az derül ki számára, hogy az éghajlatváltozás valós problémái csak döntéshozói szinten kezelhetők, ezért keres olyan csoportokat, ahol figyelemfelhívó megmozdulásokkal, demonstrációkkal igyekeznek a vezetőket motiválni, ennek azonban meg van az a veszélye, hogy fundamentalista zölddé válik, ami az ügy szempontjából a legkevésbé sem előnyös.

Poszter

A poszter tartalma megfelelő, de nem teljesül minden, amit egy posztertől elvárhatnánk. Sok információ van rajta, vagy inkább túl sok, meglehetősen apró betűvel. Ha mindet, ami rajta van, végig akarunk olvasni, nagyjából 20 percet kellene előtte állni, ami nehezen elképzelhető egy mai középiskolástól, főleg annak tudatában, hogy ez több mint egy iskolai szünet.

Fóliák, diasor

Az oktatócsomaghoz tartozó diasorok ábrái jól meg vannak szerkesztve, elég figyelemfelkeltőek, és jól ábrázolja az éghajlatváltozás hatásait. Ugyanakkor gyakran pontatlanok, felületesek, és fél információra épülnek. Van szó arról, hogy mit tehet ellene az egyén, de nem fedi le teljesen a problémakört. Az alkalmazkodás fontossága csak érintőlegesen jelenik meg. Összességében használható képek, de csak tájékozott tanárok tudják megfelelően használni.

Minőségi mutatók

Okok	4
Következmények	4
Egyéni felelősség	3
Vezetői felelősség	3
Alkalmazkodás	2

Sulinet TudásbázisForrás: <http://sulinet.hu>**Általános adatok**

Terjedelem (*1000 karakter)	66, 814
Videók száma	1
Diasorok száma	40
Képek száma	30
Táblázatok száma	3

A Sulinet Tudásbázisain belül létezik egy részletes meteorológiával foglalkozó fejezet. Ez a rész foglalkozik magával az éghajlattal, és az éghajlatváltozással is. A leírt szöveget több kép, diasor, és videó is színesíti. A tananyag jól rámutat az éghajlatváltozás okaira és a következményeire is, de az egyéni felelősség tudatosítása már csak közepesen mondható jónak. Az alkalmazkodásról és a vezetői felelősségről is szó van benne, de csak érintőlegesen. A tudásbázis tartalmaz tesztfeladatokat is, amivel jól lehet mérni a tananyag elmélyülését. Összességében az alapelv jónak mondható, de mindenképp szükséges volna a benne foglalt információkat frissíteni, aktualizálni, és nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az egyén felelősségének tudatosítására.

Minőségi mutatók

Okok	4
Következmények	4
Egyéni felelősség	3
Vezetői felelősség	2
Alkalmazkodás	2

videkfejlesztes.net**Általános adatok**

Terjedelem (*1000 karakter)	47,909
Videók száma	0
Diasorok száma	0
Képek száma	2
Táblázatok száma	0

A videkfejlesztes.net oldalon található tudásbázis gyakorlatilag egy írott tananyag. Mindössze kettő képet találhatunk benne, és sem egy videó, sem pedig egy áttekinthető táblázat nem segíti az olvasót a könnyebb megértéshez. Bár az okokat és a következményeket jól leírja, de kérdéses, hogy egy mai középiskolás, ha nem motivált a kérdéskörben, fog-e interneten írott anyagokat olvasni. Az egyén felelőssége csak felületesen van megfogalmazva, sokkal nagyobb hangsúlyt fektettek a szerzők a döntéshozók felelősségének, és az alkalmazkodás fontosságának bemutatására.

Összességében egy információ dús, de nem túl vonzó tananyag.

Minőségi mutatók

Okok	5
Következmények	5
Egyéni felelősség	2
Vezetői felelősség	4
Alkalmazkodás	4

Hulladékból termék

Forrás: www.hulladekboltermek.hu

Általános adatok

Terjedelem (*1000 karakter)	38,635
Videók száma	0
Diasorok száma	0
Képek száma	14
Táblázatok száma	0

Egy képekkel sűrűn díszített tudásbázis található a Hulladékból termék oldalon. A tananyagnak nem volt elsődleges célja az okok és következmények bemutatása, inkább arra helyezte a hangsúlyt, hogy ajánlásokat tegyen arra, hogy mit tehet az egyén; Ezt azonban minden szempontból kiválóan feldolgozta. Ezt az anyagot használva a vele foglalkozó gyerekek vélhetően nem maradnak klíma-közömbösek.

Minőségi mutatók

Okok	3
Következmények	3
Egyéni felelősség	5
Vezetői felelősség	2
Alkalmazkodás	2

6. Összefoglalás, következtetések és további teendők

Összességében elmondható, hogy a televízióban kevésszer jelenik meg az éghajlatváltozás problematikája, és a műsorok közül csak kevés mondható jó minőségűnek, azaz általában csak felületesen foglalkozik a valódi problémával. A legnagyobb hangsúly az éghajlatváltozás következményeinek kommunikálásán van, és az egyén felelőssége csak felületesen jelenik meg. Ugyanakkor a minőségi adásoknak alacsonyabb a nézettsége.

A videó megosztókon található tartalmak között jelentős mennyiségű szkeptikus tartalom szerepel. A videók közül csak kevés mondható jó minőségűnek, azaz általában csak felületesen foglalkozik a valódi problémával. A legnagyobb hangsúly az éghajlatváltozás következményeinek kommunikálásán van, de majdnem hasonló szerepet kap az egyén felelőssége. Ezen a felületen is probléma, hogy a minőségi adásoknak alacsonyabb a nézettsége, ugyanakkor, és ez egy figyelemreméltó jelenség, a szkeptikus tartalmaknak felé sokkal nagyobb érdeklődés mutatkozik.

Az interneten található oktatócsomagok közül van ami jól használható, de egy része, bár rávilágít a problémára, nem feltétlen a legjobb megoldást kínálja. A jelen technológia mellett az ottani tartalmak egy része már elavult, nem vonzó egy fiatal számára, így feltételezhető, hogy csak azok a személyek fognak komolyan foglalkozni az ottani anyaggal, akik eleve érdeklődnek a téma iránt, tehát akiknél a tudatformálásra már nem kell különösebb nagy hangsúly fektetni.

Tekintettel arra, hogy a jelek szerint a felnövekvő generációnak az elsődleges hírforrása az internet, és tudva azt, hogy ezen a felületen gyakran félrevezető, de ugyanakkor vonzó információk jelennek meg a központi problémával kapcsolatban, lényegesen nagyobb hangsúlyt kell fektetni az iskolán belüli éghajlattudatos nevelésre. Szükség volna egy átfogó tananyagra, ami alsó- és, felső tagozatban valamint a középiskolában is külön-külön megjelenik, az adott generáció tudásszintjének megfelelően, valamint szorgalmazni kell olyan tanórán kívüli programok megvalósulását, amik tovább segítik a klímatudatos attitűd elmélyülését.

7. Függelék

Vizsgálati szempontok

A kutatás során a televíziós és az internetes tartalmak lettek megvizsgálva az alábbi szempontok szerint:

Okok: Az adott tartalomban megjelennek-e az éghajlatváltozás okai? Ha semmi formában nincs szó az éghajlatváltozást okozó tényezőkről, 0 minősítést kaptak, egyébként:

5 – A tartalom részletesen kitér az éghajlat természetes változékonyságára, és arra is, hogy ezt az antropogén tevékenység milyen mértékben befolyásolja. Részletesen kifejti az üvegházhatás természetes folyamatát, annak fontosságát, és azt is, hogy az üvegházhatású gázok koncentrációjának megváltozásáért az emberi tevékenység, azaz a fosszilis eredetű

energiahordozók mértéktelen felhasználása felelős. Megjelenik, hogy ez a globális átlaghőmérséklet emelkedéséhez vezet, ami az egész problémakör háttérében áll.

4 – A tartalomban az 5-ös minősítésben felsoroltak jelentős része megjelenik, de egyes részletek nem lettek teljes mértékben kifejtve, vagy a felsorolt szempontok közül maximum egy hiányzik.

3 – A tartalom kitér arra a tényre, hogy az éghajlatváltozás antropogén eredetű és a háttérben az üvegházhatású gázok koncentrációjának megváltozása, vagy a globális átlaghőmérséklet emelkedése van, de nem fejt ki elég részletesen az okokat.

2 – A tartalomból kiderül, hogy az éghajlatváltozás antropogén eredetű, de csak említés szinten jelennek meg az üvegházhatású gázok, vagy a fosszilis energiaforrások.

1 – A tartalomból csak annyi derül ki, hogy a jelenlegi folyamatokért az emberiség is felelős, egyébként az éghajlatváltozás más aspektusaival foglalkozik.

Következmények: Az adott tartalomban megjelennek-e az éghajlatváltozás következményei? Ha semmi formában nincs szó az éghajlatváltozás következményeiről, 0 minősítést kaptak, egyébként:

5 – A tartalom részletesen kitér az éghajlatváltozás természeti és társadalmi következményeire. Megjelenik a felmelegedés okozta tengerszint emelkedés, az óceáni áramlatok megváltozása az éghajlati övek eltolódása, a szélsőségre való hajlam és a mindezek következményeként fellépő pozitív visszacsatolás, ami tovább fokozza a folyamatot. Kitér továbbá arra is, hogy ezen folyamatoknak várhatóan nem csak természeti, hanem társadalmi következményei is lesznek. Megjelenik benne tenger által elfoglalt emberlakta területek és a megváltozott mezo-, és mikroklíma miatti migráció, az élelmiszer-, és energiaellátásban egyre gyakrabban jelentkező fennakadás, melyek összetett hatásaira mind gyakrabban várhatóak nemzeteken belüli és nemzetek közötti feszültségek. Külön említi, hogy Magyarországot hogyan érinti majd az éghajlatváltozás.

4 – A tartalomban az 5-ös minősítésben felsoroltak jelentős része megjelenik, de egyes részletek nem lettek teljes mértékben kifejtve, vagy a felsorolt szempontok közül maximum egy hiányzik, ami nem a Magyarországot érintő következmények.

3 – A tartalomban megjelenik, hogy mind a természeti, társadalmi, és hazai következmények várhatóak, de nem fejt ki elég részletesen az okokat.

2 – A tartalomból kiderül, hogy az éghajlatváltozás következményei jelentős átalakulással járhatnak mind globális mind hazai szinten, de nem derül ki, hogy ezek milyen mértékben és időtávban várhatóak.

1 – Csak megemlítés szintjén foglalkozik a súlyos következményekkel, a tartalom az éghajlatváltozás más aspektusaival foglalkozik.

Vezetői felelősség: Az adott tartalomban megjelenik-e, hogy a vezetők a döntéseikkel segíthetik mérsékelni az éghajlatváltozás további fokozódását, és enyhíteni annak következményeit? Ha semmi formában nincs szó a döntéshozói felelősségről, 0 minősítést kaptak, egyébként:

5 – A tartalom külön kitér arra, hogy nemzetközi összefogásra, egyezményekre és azok betartására van szükség, ami alól nem vonhatja ki magát egyetlen nemzetállam sem, különösen azok, aki leginkább felelnek a kibocsátás fokozódásáért. Említésre kerülnek a hazai vonatkozások is, és részleteiben megemlíti, hogy Magyarországnak milyen szerepet kell vállalni a kibocsátás mérsékléséért.

4 – A tartalomban az 5-ös minősítésben felsoroltak jelentős része megjelenik, de egyes részletek nem lettek teljes mértékben kifejtve, vagy a felsorolt szempontok közül maximum egy hiányzik, ami nem a Magyarországot érintő követelmények.

3 – A tartalomban megjelenik, hogy nemzetközi összefogásra van szükség, említésre kerülnek a hazai vonatkozások is.

2 – A tartalomban megjelenik, hogy az éghajlatváltozást döntéshozói szinten is lehet befolyásolni, ami a kibocsátás mérsékléséről szól.

1 – A tartalomban megjelenik, hogy az éghajlatváltozást döntéshozói szinten is lehet befolyásolni.

Egyéni felelősség: Az adott tartalomban megjelenik-e, hogy az egyén a hétköznapi életvitelével segítheti mérsékelni az éghajlatváltozás további fokozódását, és enyhíteni annak következményeit? Ha semmi formában nincs szó az egyéni felelősségről, 0 minősítést kaptak, egyébként:

5 – A tartalomban részletesen kifejtésre kerül, hogy minden állampolgár a lehetőségeihez képest tud tenni az éghajlatváltozás mérsékléséért. Megemlíti az energiatakarékos háztartási gépek használatát, tudatos fogyasztást, közlekedést, tudatos energiahasználatot, mérsékelt húsfogyasztást.

4 – A tartalomban az 5-ös minősítésben felsoroltak jelentős része megjelenik, de egyes részletek nem lettek teljes mértékben kifejtve, vagy a felsorolt szempontok közül maximum kettő hiányzik.

3 – A tartalomban megjelenik, hogy minden állampolgár a lehetőségeihez képest tud tenni az éghajlatváltozás mérsékléséért, 5-ös minősítésben felsorol szempontok közül legalább három megjelenik, de egyes részletek nem lettek teljes mértékben kifejtve.

2 – A tartalomban megjelenik, hogy minden állampolgár a lehetőségeihez képest tud tenni az éghajlatváltozás mérsékléséért, de a részletek nem lettek teljes mértékben kifejtve.

1 – A tartalomban megjelenik, hogy minden állampolgár a lehetőségeihez képest tud tenni az éghajlatváltozás mérsékléséért.

Alkalmazkodás: A tartalomban megjelenik-e, hogy az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodni kell? Ha semmi formában nincs szó az egyéni felelősségről, 0 minősítést kaptak, egyébként:

5 – Az adott tartalomban megjelenik a „kezelni az elkerülhetetlent” elv. Felhívja a figyelmet, hogy az éghajlatváltozás bizonyos következményei elkerülhetetlenek, és ezekre már most el kell kezdeni felkészülni. Részletesen kifejti, hogy a szélsőségesebbé váló időjárás, az enyhe telek, új kihívás elé állítják az emberiséget, kitér ennek hazai vonatkozásaira, és felhívja a figyelmet a szükséges lépésekre is.

4 – A tartalomban az 5-ös minősítésben felsoroltak jelentős része megjelenik, de egyes részletek nem lettek teljes mértékben kifejtve, vagy a felsorolt szempontok közül maximum kettő hiányzik.

3 – A tartalom felhívja a figyelmet arra, hogy az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodni kell, és utal azokra a tényekre is, hogy miért, de nem kerül részletes kifejtésre.

2 – A tartalom utal arra, hogy alkalmazkodnunk kell az éghajlatváltozáshoz, de csak egy két kiragadott példát hoz fel rá.

1 – Csak annyi jelenik meg a tartalomban, hogy a megváltozott körülményekhez alkalmazkodni kell, de nem utal sem arra, hogy miért, és arra se hogyan.

A Kérdőív

Kedves Válaszadó! A kérdőív kitöltése teljesen anonim, kérlek őszintén, a legjobb tudásod szerint válaszolj.

I. Általános kérdések

1. Válaszadó neve: fiú/lány (aláhúzendó)
2. Életkor:.....
3. Évfolyam:.....
4. Iskola típusa
 - a. Általános iskola
 - b. Szakmunkásképző

- c. Szakközépiskola
- d. Gimnázium

II. Televíziózással kapcsolatos kérdések (A megfelelő választ karikázd be)

1. Milyen gyakran nézel televíziót?

- a. Hetente összesen több mint 14 órát (napi több mint 2 óra)
- b. Hetente 3 – 14 órát (napi 1 – 2 óra)
- c. Hetente kevesebb, mint 3 órát

2. Az alábbi típusú műsorokat milyen gyakran nézed (5 – nagyon gyakran, 1 - soha):

- a. Filmek: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- b. Sorozatok: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- c. Hírműsor: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- d. Magazin műsorok (főzős, csacsogós): 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- e. Talk show: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- f. Ismeretterjesztő, dokumentum filmek: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

3. Melyik az általad leggyakrabban nézett csatorna? (Több válasz is lehetséges)

- a. M1
- b. M2
- c. M3
- d. Duna TV
- e. RTL Klub
- f. TV2
- g. Viasat 3, Viasat 6
- h. Hír TV
- i. ATV
- j. Sport csatornák (Sport1, Eurosport...)
- k. Ismeretterjesztő csatornák (Spektrum, Discovery...)
- l. Cool
- m. MTV
- n. Animációs csatornák (CN, Nickelodeon...)
- o. TV Paprika

- f. Ismeretterjesztő 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- g. Környezetvédelem 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- h. Sztárhírek, pletykák 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- i. Egyéb, a felsoroltak között nem szerepelt, de általad gyakran látogatott oldal,
ha
van:.....
.....

7. Mennyire érdeklődsz az aktuális hírek, újdonságok iránt? (5 – nagyon érdekel, 1 – egyáltalán nem érdekel)

- a. Világpolitika 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- b. Belpolitika 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- c. Gazdaság 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- d. Kultúra 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- e. Sport 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- f. Tudomány 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- g. Sztárhírek, pletykák 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- h. Környezetvédelem 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Irodalom:

Kaknics-Kiss Barbara (2016): Klímaváltozás és oktatása, Magyar Földrajzi Napok, absztraktkötet.

Simon K. Haslet, Derek France and Sharon Gedye (2011): Pedagogy of Climate Change: an Introduction. In: Pedagogy of Climate Change, GEES 4-9.

<http://www.ipcc.ch/> (utolsó letöltés: 2016. szeptember 20.)

http://mediatanacs.hu/dokumentum/3127/Kozvelemenykutatas_a_magyar_lakossag_hirfogyasztasi_szokasairrol_es_a_media_megiteleserol.pdf (utolsó letöltés: 2016. szeptember 20.)

<http://adattar.nmhh.hu>

<http://youtube.com>

<https://www.energiaklub.hu>

<http://sulinet.hu>

<http://videkfejlesztes.net>

<http://hulladekboltermek.hu>